

**ბიზნესთან დაკავშირებული რისკები
და დასაქმებულთა შრომითი შემოსავალი
პოსტ-კოვიდურ ეპოქაში**

DOI - 10.36962/ecs105/3/2022-339

მაია სირაძე
სტუდენტორანტი
siradze.m@gtu.ge

რეზიუმე

ნაშრომი გვიჩვენებს ნათელ წარმოდგენას დღეს არსებული მდგომარეობის შესახებ და გვაძლევს საშუალებას მიღებული შედეგებიდან გამომდინარე გაკეთდეს დასკვნა: პანდემიას და მის თანმხლებ შეზღუდვებს გლობალურ და ეროვნულ დონეზე უარყოფითი გავლენა აქვს ბიზნესის თითქმის ყველა სფეროზე. ეკონომიკის ჩვეულ რიტმში დაბრუნება შეზღუდვების მოხსნის შემდეგ ავტომატურად არ მოხდება. ნეგატიური ასპექტების დაძლევა ამ წლის განმავლობაში თითქმის შეუძლებელიც არის. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია საერთაშორისო დახმარების გონივრული გამოყენება მიზნობრივ ჯგუფებზე და ეკონომიკური აღდგენის უზრუნველყოფა. ამ მიმართულებით განხილულია ბიზნესის ფუნქციონირების შემაფერხებელი ფაქტორები, კონკრეტულად რისკები, რომლებიც მეტნაკლებად ხელს უშლიან ბიზნესს გაფართოებაში, რისკის გამოვლენის, შეფასებისა და აღმოფხვრის საკითხები, თუ როგორ უნდა ვებრძოლოთ, რათა მივიღოთ დადებითი შედეგები. ამრიგად დადგენილია, რომ ბიზნესის ფუნქციონირებისას ყოველთვის იარსებებს რისკები, რომლებიც ზეგავლენას მოახდენენ ბიზნესზე. ხშირია შემთხვევები, რომლებსაც სერიოზული ფინანსური ზიანი მოაქვთ ბიზნესს-საქმიანობაზე, ამიტომ ყურადღება გასამახვილებელია თითოეულ დეტალზეც კი.

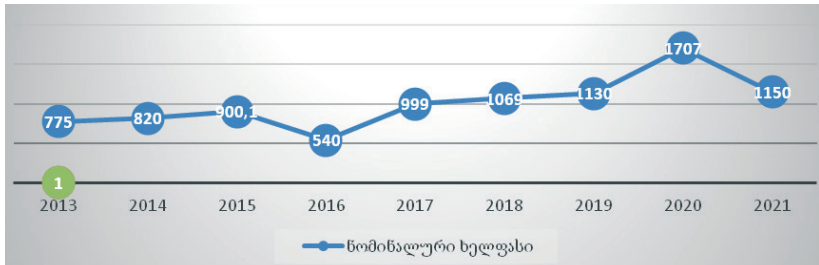
საკვანძო სიტყვები: კოვიდი, პანდემია, სიღარიბის მაჩვენებელი, უმუშევრობა.

შესავალი

კოვიდმა პანდემიის გავრცელებამ აიძულა მრავალი ბიზნესი დახურულიყო, რამაც გამოიწვია ვაჭრობის უპრეცედენტო შეფერხება ინდუსტრიის უმეტეს სექტორში. საცალო მოვაჭრეები და ბრენდები მრავალი მოკლევადიანი გამოწვევის წინაშე დგანან, როგორიცაა სამუშაო ძალა, ფულადი სახსრები, მომხმარებელთა მოთხოვნა, გაყიდვები მარკეტინგი. ბევრი ბაზარი, რომელიც ფუნქციონირებს ბიზნესის სფეროში, აღარ არსებობს. ყველა ორგანიზაციული ფუნქცია მიზნად ისახავს ხარჯების პრიორიტეტიზაციას და ოპტიმიზაციას ან ამოცანების გადადებას, რომლებიც არ მოიტანს ღირებულებას მიმდინარე გარემოში. კომპანიებმა, განსაკუთრებით დამწყებებმა, განახორციელეს თანამშრომლების გაყინვა განუსაზღვრელი ვადით.

შრომის ანაზღაურებაზე პანდემიის გავლენას ასახავს სტატისტიკური მონაცემები, თუმცა, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების მიხედვით, 2020 წლის პირველ კვარტალში დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალო თვიური ხელფასის ზრდა ფიქსირდება და 1202.7 ლარს შეადგენს. ხელფასის ამგვარი ზრდა გამოწვეულია დასაქმების სტრუქტურის გადაჯგუფებით, რაც დაბალშემოსავლიანი მოქალაქეების გამორიცხვის მეთოდს ემყარება. მსჯელობა ეფუძნება იმ ფაქტს, რომ პანდემიის პირობებში დახურული ბიზნესი საქმიანობა და შესაბამისად ამ არეალში დასაქმებულთა ხელფასები აღარ ჩაითვალა სტატისტიკური მონაცემების დაანგარიშებაში. უნდა აღინიშნოს, რომ 2020 წლის პირველი კვარტალი საქართველოში ის პერიოდია, რომელიც მოიცავს პანდემიამდელ და პანდემიის დასაწყის მონაკვეთებს, რითაც შესაძლოა ასევე განპირობებული იყოს ის ფაქტი, რომ წინა წლის მონაცემთან შედარებით საშუალო თვიური ნომინალური ხელფასი კლების ნაცვლად გაიზარდა. ამის შესაბამისად, პანდემიის და მისი თანმხლები შეზღუდვების პარალელურად, 2020 წლის მე-2 კვარტლის საშუალო თვიური ნომინალური ხელფასი უკვე იკლებდა და 1150.1 ლარს შეადგენდა.

დიაგრამა 1.

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.
დიაგრამა შედგენილია ავტორის მიერ

საშუალოთვიური ნომინალური ხელფასის პარალელურად, პანდემიური კრიზისი აისახა უმუშევრობის დონეზეც, რომელიც წინა წლებში სტაბილურად მცირდებოდა, 2020 წლის მე-3 კვარტალში კი 11.9%-ს მიაღწია. წინა წლის მე-3 კვარტლის მაჩვენებელთან შედარებით უმუშევრობის დონე 0.7 პპ-ით არის გაზრდილი, ხოლო 2020 წლის მე-2 კვარტალთან შედარებით 0.4 პპ-ით არის შემცირებული. მძიმე ეკონომიკური შედეგების გათვალისწინებით, საქართველოს მთავრობის ანტიკრიზისული გეგმის მიხედვით გადაიდგა სხვადასხვა სახის ნაბიჯები, გაიცა მიზნობრივი სოციალური ყოველთვიური დახმარება 200 ლარის ოდენობით. გარდა აღნიშნული დახმარებისა, განხორციელდა დამსაქმებელთა სუბსიდირება 6 თვის განმავლობაში-750 ლარამდე ხელფასები სრულად გათავისუფლდა საშემოსავლო გადასახადისგან, ხოლო 1500 ლარამდე ხელფასები-750 ლარის ოდენობაზე. ინიციატივები არ შეხებიან მხოლოდ დაქირავებით დასაქმებულებს. არაფორმალურ სექტორში დასაქმებულებმა და თვითდასაქმებულებმა მიიღეს ერთჯერადი 300 ლარიანი დახმარება. საქართველოს პროფესიული კავშირების გაერთიანების მონაცემებით, სახელმწიფოს კომპენსაციების მისაღებად ბევრ დასაქმებულს შეექმნა პრობლემა, რადგან ახერხებდნენ დასაქმებულის სტატუსის დამტკიცებას. აქედან გამომდინარე, არაფორმალურ სექტორში დასაქმებულები ყველა-

ზე მოწყვლადნი აღმოჩნდნენ სახელმწიფოს მხრიდან.

ზოგადად, კერძო სექტორისთვის რისკის მართვა წარმოადგენს ერთიან, უწყვეტ და განვითარებად პროცესს და ატარებს პერმანენტულ ხასიათს. იგი მოიცავს პრაქტიკულად ყველა რისკს, რომელიც ეხება საქმიანობას წარსულში, აწმყოსა და მომავალში. რისკების იდენტიფიცირება და შეფასება ხდება მაქსიმალურად ამომწურავად, რათა თავიდან იქნას აცილებული ბიზნესის მიზნების მიღწევაზე უარყოფითი გავლენის მქონე ფაქტორები, რისი ალბათობაც გაიზრდება არაიდენტიფიცირებული რისკების შემთვევაში, რომლებიც არ დაექვემდებარებიან რისკის მართვის პროცესს. რომ გავარკვიოთ კონკრეტულ სიტუაციაში რისკები რამდენი პროცენტით დაახარალებს ჩვენს ბიზნესს, აუცილებელია პირველ რიგში მათი შეფასება.

რისკი განისაზღვრება შემდეგი მახასიათებლების კომბინაციით:

1. ხდომილების ალბათობა, სადაც გასათვალისწინებელია შედეგის დადგომის სიხშირე. ხდომილების ალბათობის მიხედვით განისაზღვრება რისკის შემდეგი დონეები:

- მაღალი-დიდია როგორც მოლოდინი, ასევე შესაძლებლობაც, რომ კონკრეტული შედეგი დადგება;
- საშუალო-კონკრეტული შედეგი მოსალოდნელია რომ დადგეს, მაგრამ არ წარმოადგენს ბიზნესის სისტემურ პრობლემას;
- დაბალი-ნაკლებად სავარაუდოა კონკრეტული შედეგის დადგომა.

2. რისკის გავლენა არის კონკრეტული შედეგის დადგომის შემთხვევაში, რისკით მიღებული ეფექტი. გავლენა ითვალისწინებს ოთხ ელემენტს:

- დრო;
- ხარისხი;
- სარგებელი;
- ადამიანური და სხვა რესურსები

რისკების მართვის 3,0000-მდე ექსპერტი გამოიკითხა და იმ საშიშროებების ათეული გამოვლინდა, რომელთაც ლიდერე-

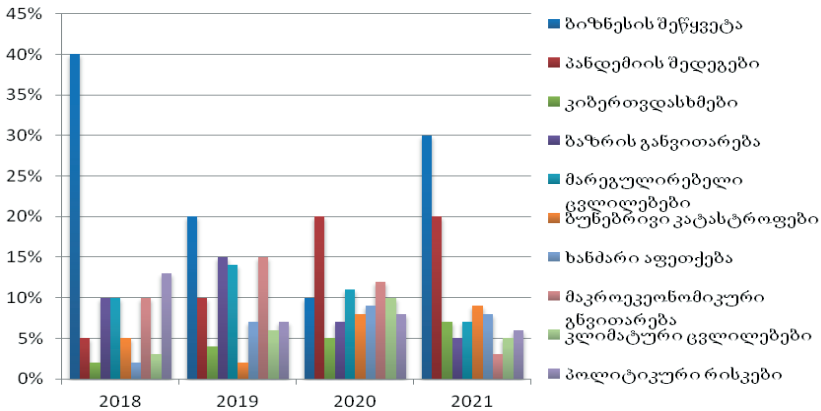
ბი უნდა უფროთხილდებოდნენ. პანდემიის შედეგების გავლენის მიუხედავად, ბიზნესისთვის რისკების ათეულს კვლავ ბოლო შვიდი წლის განმავლობაში პირველი ადგილის მფლობელი „ბიზნესის შეწყვეტის რისკი“ ლიდერობს. აღსანიშნავია, რომ გამოკითხული კომპანიების 94% 2020 წელს მიწოდების ჯაჭვის პრობლემის გამწვავების ერთ-ერთ მიზეზად პანდემიას ასახელებს, რომელიც 40%-ით, 15 პუნქტით დანიშნულების შემდგომ ბიზნესის რისკების რეიტინგში მეორე ადგილს იკავებს. პასუხების 40%-იანი შედეგით რეიტინგის სამეულს კი კიბერთავდასხმები იკავებს. ორი წლის წინანდელ მონაცემებთან შედარებით გაორმაგებული მაჩვენებლით, კიბერთავდასხმების ზარალმა ეკონომიკისთვის \$1 ტრილიონს მიაღწია. პანდემიით გამოწვეული დიგიტალიზაციისკენ სწრაფვაც სულ უფრო მოწყვლადს ხდის ბიზნესებს კიბერშეტევების მიმართ. გლობალურად, 2020 წელს დაფიქსირებული -4,5%-იანი კლების შემდგომ, 2021 წელს მთლიანი შიდა პროდუქტის +4,4%-ით აღდგენაა ნავარაუდები. თუმცა გრძელვადიან პერსპექტივაში, მსოფლიოს რეკორდული მოცულობის, \$277-ტრილიონიანი ვალი დასჭირდება, რამაც პოტენციურად შესაძლოა გავლენა იქონიოს ეკონომიკური ზრდის პროექტებზე.

ურთიერთდამოკიდებული „პანდემიური ტრიოს“ შემდგომ, ათეული ასე გამოიყურება (იხ. დიაგრამა 2):

დასკვნა

ამრიგად დადგინდა, რომ პანდემიას და მის თანმხლებ შეზღუდვებს გლობალურ და ეროვნულ დონეზე უარყოფითი გავლენა აქვს ბიზნესის თითქმის ყველა სფეროზე, რაც დავას ნამდვილად არ საჭიროებს. ეკონომიკის ჩვეულ რიტმში დაბრუნება შეზღუდვების მოხსნის შემდეგ ავტომატურად არ მოხდება. ნეგატიური ასპექტების დაძლევა ამ წლის განმავლობაში თითქმის შეუძლებელიც არის, თუმცა, მნიშვნელოვანია ზარალისა და პრობლემების შემსუბუქება. ამ კუთხით მნიშვნელოვანია საერთაშორისო დახმარების გონივრული გამოყენება მიზნობრივ ჯგუფებზე და ეკონომიკური აღდგენის უზრუნველყოფა. პრო-

დიაგრამა.2.

წყარო : საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. შედეგები ლია ავტორის მიერ

მის ანაზღაურების შემცირებითა თუ დაკარგვით დაზარალებული დასაქმებულებისა თუ სხვა მოწყვლადი ჯგუფების მიმართ საქართველოს მთავრობის მიერ განეროილი სოციალური დახმარება მიმართული იყო დაუყოვნებელი ეკონომიკური და სოციალური შოკის დაძლევისკენ და ვერ ექნება მას მუდმივი ხასიათი.

გამოყენებული ლიტერატურა/REFERENCES:

1. Government of Georgia, Report on the measures taken by the Government of Georgia against Covid-19, Tbilisi, 2020;
2. Georgian trade unions, Impact of Covid-19 on employment,, Tbilisi, 2020;
3. L. khikhadze , Georgian business regulation,,Tbilisi , 2019 ;
4. N. Shonia, N. Benidze, J. Bitsadze Risks and Insurance,Tbilisi, 2010;
5. <https://forbes.ge/riskebi-romlebsats-biznesis-mphlobelebi-unda-uphrthkhildnen/>
6. <https://cutt.ly/1FjkSqB>
7. <https://forbes.ge/riskebi-romlebsats-biznesis-mphlobelebi-unda-uphrthkhildnen/>

BUSSINES-RELATED RISKS AND INCOME OF EMPLOYEES IN THE POST -PANDEMIC ERA

Maia Siradze,
PhD Student of GTU
siradze.m@gtu.ge

RESUME

Declared as the pandemic, COVID-19 is undoubtedly the biggest global challenge of 2020, affecting almost every area of human activity. The various restrictions or regulations imposed by states to prevent the spread of the virus have led to a number of negative economic consequences, including rising unemployment, rising poverty rates, the devaluation of the national currency, and so on. It is difficult to predict the future economic damage of the pandemic, however, it will inevitably have an impact on the labor market as well. In the first half of 2020, the ban on the production of goods or services as a result of the declaration of a state of emergency affected the economic activity of employers. As a result of restrictions on sales and trade, in addition to hired employees, the self-employed and the informally employed were also affected. Therefore, discussing the impact of the pandemic on the remuneration of employees in Georgia is undoubtedly relevant. It was thus found that the pandemic and its accompanying constraints have a negative impact on almost all areas of business at the global and national levels, requiring no dispute. The economy will not return to its normal rhythm once the restrictions are lifted. Overcoming the negative aspects is almost impossible during this year, however, it is important to alleviate the losses and problems. In this regard, it is important to use international assistance wisely to target groups and ensure economic recovery.

Keywords: COVID-19, Pandemic, Poverty Rate, Unemployment.